

Lluís Solé Sabarís i les Terres de Lleida

F. LÓPEZ I PALOMEQUE

J. VILAGRASA I IBARZ

Estudi General de Lleida

Rigor científic, valor pedagògic, sensibilitat humanista i honestetat intel·lectual són trets que sovint s'han destacat en glossar la figura i l'obra de Lluís Solé i Sabarís. Aquesta nota no pretén abundar en aquests trets ja que d'altres, que el conegueren més de prop, ben segur que ho faran molt millor del que nosaltres ho podem fer. La nostra intenció és, només, subratllar un aspecte de la seva obra, potser menor des d'una perspectiva de conjunt però rellevant pels que vivim al ponent català: la seva aportació al coneixement geogràfic de les Terres de Lleida. Aportació en la qual, d'altra banda, és fàcil veure-hi les característiques primeres apuntades.

Solé arribà durant la seva infantesa a Lleida perquè el seu pare fou traslladat a l'Escola Normal de la ciutat, on exercí com a professor i en fou director. Allí hi estudià el batxillerat i el magisteri abans de traslladar-se a Barcelona per cursar estudis universitaris l'any 1925. Entre aquest any i l'acabament de la guerra sovintejà la ciutat i posteriorment, encara que anà espaïant les seves visites, col·laborà assíduament a la revista local *Ilerda* de l'«Instituto de Estudios Ilerdenses» —durant la postguerra— i en el *Butlletí del Centre Comarcal Lleidatà* a Barcelona durant els anys seixanta.

La personalitat del seu pare, una de les figures més rellevants de la cultura a la Lleida del primer terç del segle influí de forma cabdal en alguns dels trets que caracteritzaren Solé i Sabarís. Probablement no es podria parlar d'En Solé mestre i pedagog sense tenir en compte la influència de Felip Solé i Olivé. La inclinació cap a la Geografia i les Ciències Naturals també pot buscar-se, inicialment, en l'exemple familiar. El seu pare fou president del Centre Excursionista de Lleida en un dels moments de més gran activitat d'aquesta associació, i els seus escrits sobre el Pla de Lleida i sobre les Garrigues a l'*Album Meravel·la* (1929, vol. II) denoten un coneixement aprofundit de la Geografia que es conreava aleshores. No ens ha d'estranyar, doncs, que per la seva rellevant personalitat fos nomenat membre de la Ponència per la Divisió Territorial de Catalunya, la qual cosa li va permetre

treballar amb els geògrafs Miquel Santaló, Pere Blasi, Josep Iglésies i, sobretot, Pau Vila amb el qual va col·laborar estretament.

De l'obra «lleidatana» de Lluís Solé i Sabarís hi destaca, com del conjunt, la que dedicà a la geologia i a la geomorfologia, és a dir, les seves especialitats. Els nuclis de la recerca vingueren donats per la seva participació en l'elaboració d'alguns fulls del mapa geològic de la província i pel seu interès en l'estructura geològica i en els processos morfològics als Pirineus i a les terrasses del Segre. Precisament, aquest últim fou el tema del primer article que escriví, *Las terrazas del Segre en las inmediaciones de Lérida* (1929). Posteriorment va publicar altres articles sobre el tema: *Problemas morfológicos del llano de Lérida* (1946), *El piedemonte de Lérida y las terrazas deformadas de sus ríos* (1953) i *Terrazas cuaternarias deformadas de la cuenca del Ebro* (1953). En conjunt aquests escrits van suposar un avanç en les investigacions sobre la gènesi i les formes de les terrasses deformades i, de manera específica, representen una notable aportació pel coneixement de la morfologia de les terres de ponent que, malgrat fa dècades que van ésser escrits, són de gran utilitat a l'hora de realitzar treballs de camp a l'àmbit de l'estudi de la geografia física.

Altrament, els continguts de Geografia Humana i Regional i compromís cívic hi foren també presents en els seus escrits dedicats a les terres de ponent. Dels primers, en la part que li toca, assenyalem el seu llibre *Los Pirineos* (1951), considerat com a un model de monografia regional segons l'escola francesa, on sens dubte s'ha d'enquadrar a Solé. D'altra banda, la redacció directa d'algunes monografies regionals sobre les comarques lleidatanes a la *Geografia de Catalunya* (1958-74), concretament als capítols dedicats a la Vall d'Aran, el Pallars i la Ribagorça i, també, va participar amb altres autors a la redacció dels capítols corresponents a la Cerdanya i a la Segarra. En conjunt, són textos que han permès, posteriorment, aprofundir en el coneixement geogràfic d'aquestes àrees. Un bon exemple són els llibres, recentment publicats per una entitat financera, sobre la Vall d'Aran, la Cerdanya, el Pallars Sobirà i el Pallars Jussà. Precisament, d'aquest darrer llibre, En Solé n'ha escrit el pròleg (1981).

La seva solidaritat amb els lleidatans es mostrà gran quan, l'any 1967, s'organitzà un cicle de conferències en el qual ell, juntament amb Josep Iglésies, actuà com a pont entre la Societat Catalana de Geografia i el Centre Comarcal Lleidatà a Barcelona. La temàtica, sobre la geografia, l'economia i la història de les Terres de Lleida, donà suport al sentiment de catalanitat dels lleidatans enfront els intents de desmembrar la província de Lleida de Catalunya. La seva aportació foren sengles articles, un a *Destino* i l'altre a *Serra d'Or* i una conferència a l'esmentat cicle. En l'article a *Destino* analitzant els llibres de text de Geografia del batxillerat assenyalà com la confusió entre els conceptes de regió natural i de regió geogràfica fonamentava el projecte de l'administració. A *Serra d'Or* abordà la mateixa temàtica ampliant-ho al concepte de regió econòmica. En aquests dos articles i en la conferència abans esmentada, de la qual només en queden dos breus resums publicats, juntament a una altra, del 1965, feta a l'estatge de l'Institut d'Estudis Catalans⁽¹⁾ i mai no publicada, s'apunten de forma consistent les idees que posteriorment desenvolupà en el seu conegut article metodològic i teòric sobre el concepte de regió i la seva evolució.

Avui, com a geògrafs i des de Lleida, no podem més que retre-li homenatge pòstum i considerar-lo com una de les figures que tant professionalment com humana ha contribuït més al coneixement d'aquesta terra.

Notes

(1) D'aquesta conferència n'hi ha una breu referència a l'esmentat article de Serra d'Or.

Annex

Relació de treballs referents a les terres de Lleida publicats pel Dr. Lluís Solé i Sabarís (per la realització de la present bibliografia ha estat de gran utilitat el repertori bibliogràfic publicat per Assumpció Oró Altisent a l'*Acta Geològica Hispànica*, T. 14, pàgs. 13-18, 1979)

- 1929 «Las terrazas del Segre en las inmediaciones de Lérida» *Public. Inst. Geológico Topográfico* II, 8 pàg. (en col·laboració amb J.M. Font).
- 1936 «El llacs dels Pirineus segons Nussbaum» *Butlletí Inst. Català Història Natural* XXXVI, pàg. 107-115, Barcelona.
- 1943 «El mapa geològic de la província de Lérida» *Ilerda*, I, nº 1 pàg. 127-140. Lleida.
- 1944 «Estudios en el alto valle del Segre» *Ilerda*, II, nº 2 pàg. 275-338. Lleida. (En col·laboració amb N. Llopis Lladó).
- 1945 «Resultados de las campañas del mapa geológico de la provincia de Lérida de 1943-1945» *Ilerda*, III, nº 5, pàg. 323-341. Lleida.
- 1946 «Problemas morfológicos del llano de Lérida» *Ilerda*, IV, nº 6, pàg. 7-22. Lleida.
- 1946 *Mapa geológico de España. Esc. 1:50.000 Hoja nº 360: Bellvis (Lérida)*, Madrid, I.G.M.C. 55 pàg. (En col·laboració amb N. Llopis Lladó).
- 1947 *Mapa geológico de España. 1:50.000 Hoja nº 216. Bellver*, Madrid, I.G.M.E. 112 pàg. (En col·laboració amb N. Llopis Lladó).
- 1947 «Sobre la tectónica del alto valle del Segre» *Estudios Geológicos* nº 6, p. 3-53, Madrid (en col·laboració amb N. Llopis Lladó).
- 1951 *Los Pirineos. El medio y el hombre*, Barcelona. Ed. Martin, 623 pàgs.
- 1953 «El piedemonte de Lérida y las terrazas deformadas de sus ríos» *Ibérica* XVIII, pàg. 425-428. Barcelona.
- 1953 «Terrazas deformadas de la cuenca del Ebro» *Memoria Real Academia de las Ciencias y Artes*, 3ª época, nº 634 XXXI, nº 7, p. 239-259. Barcelona.
- 1955 «Pasado y presente del paisaje de Cerdaña» *Ilerda*, XIII, nº 19 p. 119-126. Lleida.
- 1956 «Elementos estructurales de la zona axial en el alto Ribagorça» *Actes II Congr. Inter. Etud. Pyren. Luchon-Pau*, 1954, T. II, sect. 1, pp. 171-184. Toulouse. (En col·laboració amb altres autors).
- 1956 «Terrazas deformadas del nordeste de España» *Act. IV Congr. Inter. Quaternaire. Roma-Pisa*, 1953. pp. 216-224. Roma
- 1958 *Geografia de Catalunya*, Vol. I. Barcelona, Ed. Aedos. (Diversos capítols i apartats que inclouen continguts referents a la geografia física de les terres de Lleida).
- 1960 «El paisatge de les terres lleidatanes a través del temps» *Centro Comarcal Leridano. Boletín III*, nº 25, pp. 10.
- 1964 «Regió continental» dins *Geografia de Catalunya*, Vol. II. Barcelona, Ed. Aedos, pp. 529-538. (En col·laboració amb R. Perrin).
- 1964 «Regió del Pirineu i Prepirineu» dins *Geografia de Catalunya*, Vol. II, Barcelona, Ed. Aedos, pp. 23-30.
- 1964 «La Vall d'Aran» dins *Geografia de Catalunya*, Vol. II, Barcelona, Ed. Aedos, pp. 31-54.

- 1964 «La Ribagorça» dins *Geografia de Catalunya*, Vol. II, Barcelona, Ed. Aedos, pp. 52-92.
- 1964 «El Pallars» dins *Geografia de Catalunya*, Vol. II, Barcelona, Ed. Aedos, pp. 93-130.
- 1964 «Segarra» dins *Geografia de Catalunya*, Vol. II, Barcelona, Ed. Aedos, pp. 511-528. (En col·laboració amb J.M. Razquin, J. Ferran i J. Rebagliato).
- 1964 «Cerdanya» dins *Geografia de Catalunya*, Vol. II, Barcelona, Ed. Aedos, pp. 211-230. (En col·laboració amb P. Vila).
- 1967 «Concepte de regió natural, regió econòmica i regió geogràfica aplicada a Catalunya» *Centro Comarcal Leridano. Boletín X*, 108, p. 7-8.
- 1967 «La desmembración de Catalunya según los libros de texto de Bachillerato» *Destino*, nº 1541, pp. 38-39.
- 1967 «La integritat del Principat amenaçada. Les comarques lleidatanes dins el conjunt de Catalunya» *Serra d'Or IX*, pp. 185-190.
- 1967 Pròleg en ROSELL SANUY, J.: *Estudio geológico del sector del Prepirineo comprendido entre los ríos Segre y Noguera Ribagorzana (prov. de Lérida)*, pp. 9-12. «Pirineos» XXI, nº 75-78. Zaragoza.
- 1968 «Antoni Bergós o la civilitat» *Centro Comarcal Leridano. Boletín XI*, nº 127 pp. 241-248.
- 1971 «La regió natural, l'econòmica i la geogràfica, aplicades a Catalunya. En *Les terres de Lleida en la geografia, l'economia i en la cultura catalanes*, pp. 9-12, Barcelona. Ed. Pòrtic.
- 1981 Pròleg en CASTILLO, A. i MATEU, X. (Coordiadors): *El Pallars Jussà. Estructura sòcio-econòmica i territorial del Pallars Jussà i de l'Alta Ribagorça*, Barcelona, Caixa d'Estalvis de Catalunya, pp. IX-XIV.